

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

IC²I JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR SERIALS
PUBLICATIONS

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

3-JILD, 1-TO'PLAM
2026

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 1-TO'PLAM | 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

Protruziya: Etiologiyasi, Klinik Belgilar Va Statistik Tahlillar
Ergashev Bekzod¹

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universitet talabasi,
Burhoniddin Marg'inoniy ko'chasi 64 uy, Farg'ona, O'zbekiston, tel: +998 95
485 00 70, e-mail: info@camuf.uz¹

E-mail: bekzodergashev0401@gmail.com¹

Orcid: <https://orcid.org/0009-0000-0382-0811>¹

Annotatsiya: Protruziya umurtqalararo diskning degenerativ o'zgarishlari natijasida fibroz halqa butunligi saqlangan holda markaziy yadroning tashqi tomonga bo'rtib chiqishi bilan tavsiflanadi. Ushbu holat intervertebral disk kasalliklarining dastlabki anatomik bosqichi hisoblanadi. Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, protruziya asosan mehnatga layoqatli yoshdagi aholi orasida keng tarqalgan bo'lib, ayniqsa bel umurtqasining pastki segmentlarida ko'proq uchraydi. Global miqyosda olib borilgan tasviriy diagnostika tadqiqotlarida protruziya holatlari populyatsiyaning katta qismida aniqlangan. Bu holatning keng tarqalganligi yoshi ortishi, statik yuklanish, kamharakatlilik va metabolik omillar bilan bog'liq. Turli davlatlar statistikasi protruziya ko'rsatkichlarining iqtisodiy rivojlanish darajasi, turmush tarzi va mehnat sharoitlariga bog'liq holda farqlanishini ko'rsatadi. Profilaktik yondashuvlar orasida ergonomik mehnat muhitini yaratish, jismoniy faollikni oshirish va ortiqcha yuklanishni kamaytirish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: protruziya, umurtqalararo disk, degeneratsiya, epidemiologiya, statistika, etiologiya, anatomik o'zgarish.

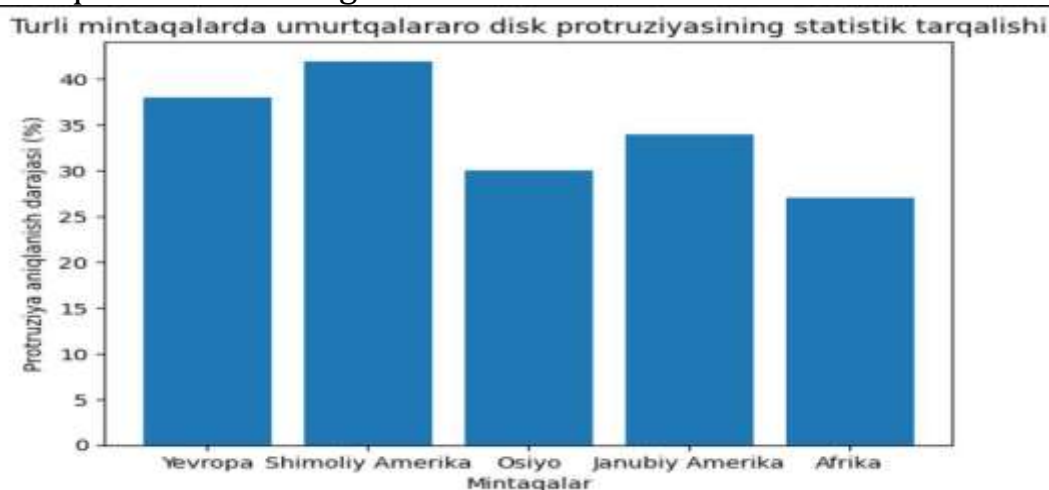
Kirish: Protruziya umurtqalararo disk patologiyalarining keng tarqalgan anatomik ko'rinishlaridan biri bo'lib, u degenerativ jarayonlarning boshlang'ich bosqichini ifodalaydi. Anatomik jihatdan umurtqalararo disk **fibroz halqa** va **pulpoz (markaziy) yadroning** murakkab tuzilmasidan iborat bo'lib, umurtqa pog'onasiga tushadigan mexanik yuklamalarni yutish va harakatni ta'minlash vazifasini bajaradi. Disk to'qimalarida sodir bo'ladigan degenerativ o'zgarishlar natijasida fibroz halqa elastikligi pasayadi va pulpoz yadro disk chegarasidan tashqariga bo'rtib chiqadi. Aynan shu holat **protruziya** deb ataladi.

Zamonaviy statistik ma'lumotlar protruziya holatlari klinik belgilar mavjud yoki mavjud emasligidan qat'i nazar, aholi orasida keng tarqalganligini ko'rsatadi. Tasviriy diagnostika usullariga asoslangan tekshiruvlar protruziyani ko'plab hollarda tasodifiy anatomik topilma sifatida aniqlaydi. Bu holat protruziyaning epidemiologik baholanishini murakkablashtiradi, chunki u har doim ham funksional buzilishlar bilan namoyon bo'lmaydi.

Global miqyosdagi statistik tahlillar protruziya va disk degeneratsiyasi yoshi oshishi bilan ortib borishini ko'rsatadi. Ayniqsa **30-55 yosh** oralig'idagi aholi guruhida ushbu holat eng yuqori uchrash chastotasiga ega. Bu yosh oralig'i

faol mehnat davriga to'g'ri kelgani sababli, umurtqa pog'onasiga tushadigan statik va dinamik yuklar protruziya rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Statistik jihatdan eng ko'p zararlanuvchi segmentlar bel umurtqasining **L4-L5** va **L5-S1** qismlari hisoblanadi, chunki ushbu sohalar biomexanik yuklanma bosimi nuqtai nazaridan eng faol hisoblanadi.

Figura-1: Ushbu diagrammada umurtqalararo disk protruziyasining turli geografik mintaqalarda aniqlanish darajasi (%) nazariy-statistik model asosida ko'rsatilgan. Eng yuqori ko'rsatkich Shimoliy Amerikada qayd etilgan bo'lib, bu holat tasviriy diagnostika usullarining keng qo'llanilishi, kamharakatli turmush tarzi va ortiqcha tana vazni bilan izohlanadi. Yevropa mamlakatlarida ham protruziya ko'rsatkichlari yuqori bo'lib, asosan mehnat faoliyati va yosh strukturasiga bog'liq. Osiyo va Janubiy Amerikada o'rtacha darajadagi ko'rsatkichlar kuzatiladi, Afrika mintaqasida esa nisbatan past aniqlanish darajasi qayd etiladi, bu esa diagnostika imkoniyatlarining cheklanganligi bilan izohlanadi.

Turli davlatlar kesimida olib borilgan epidemiologik kuzatuvlar protruziya tarqalishining ijtimoiy va iqtisodiy omillarga bog'liqligini ko'rsatadi. Rivojlangan davlatlarda protruziya ko'rsatkichlari ko'proq kamharakatli turmush tarzi, uzoq muddatli o'tirib ishlash va ortiqcha tana vazni bilan bog'liq bo'lsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa **og'ir jismoniy mehnat, noto'g'ri ish holati va profilaktika choralarining yetarli emasligi** muhim omil hisoblanadi.

Etiologik nuqtai - nazardan protruziya multifaktorial jarayon bo'lib, genetik moyillik, metabolik o'zgarishlar, yoshga bog'liq to'qima trofikasi pasayishi, chekish va jismoniy faollik darajasi bilan chambarchas bog'liq. Statistik modellar shuni ko'rsatadiki, ortiqcha vaznga ega shaxslarda disk degeneratsiyasi va protruziya rivojlanish ehtimoli sezilarli darajada yuqori bo'ladi.

Bu holat umurtqalararo diskka tushadigan mexanik bosimning ortishi bilan izohlanadi.

Shu sababli protruziya faqat **individual anatomik** o'zgarish sifatida emas, balki global sog'liqni saqlash muammosi sifatida ko'rib chiqilishi lozim. Uning keng tarqalganligi va mehnatga layoqatli aholi orasida uchrashi profilaktik strategiyalarni ilmiy asosda ishlab chiqishni talab etadi.

Mazkur maqola ilmiy-nazariy xarakterga ega bo'lib, unda protruziya ksalligi muammosi bo'yicha mavjud **statistik va epidemiologik** ma'lumotlar tizimli tahlil qilindi. **Tadqiqot metodikasi** sifatida ochiq ilmiy bazalarda chop etilgan ilmiy maqolalar, **meta-tahlillar va keng ko'lamli populyatsion tadqiqotlar o'rganildi**. Tanlangan manbalar umurtqalararo disk degeneratsiyasi va protruziya tarqalishini tasviriy diagnostika usullari asosida baholagan bo'lishi asosiy mezon sifatida qabul qilindi.

Ilmiy ma'lumotlarni saralash jarayonida faqat statistik va anatomik tahlillarga asoslangan ishlarga ustuvorlik berildi. Klinik kuzatuvlar, individual bemor holatlari va davolash natijalariga oid ma'lumotlar tahlildan chiqarib tashlandi. Bu yondashuv protruziya masalasini umumiy **populyatsion darajada baholash** imkonini berdi.

Statistik ma'lumotlar turli mintaqalar bo'yicha solishtirildi. **Yevropa va Shimoliy Amerika** davlatlarida o'tkazilgan tadqiqotlarda protruziya ko'rsatkichlari yuqori aniqlanish darajasi bilan ajralib turadi, bu esa **diagnostika texnologiyalarining** rivojlanganligi bilan izohlanadi. Osiyo mamlakatlarida esa aholi sonining katta bo'lishi umumiy holatlar sonining yuqoriligiga olib keladi.

Tahlil jarayonida yosh, jins, tana vazni, jismoniy faollik darajasi va mehnat sharoitlari kabi omillar asosiy statistik ko'rsatkichlar sifatida baholandi. Shuningdek, profilaktika choralarining samaradorligi haqida mavjud umumlashtirilgan ma'lumotlar ham tahlil qilindi. Ushbu metodika protruziya masalasini klinik emas, balki anatomik va epidemiologik muammo sifatida yoritishga xizmat qildi.

Xulosa: O'tkazilgan nazariy va statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, protruziya umurtqalararo disk degeneratsiyasining eng keng tarqalgan anatomik shakllaridan biridir. U ko'plab hollarda klinik belgilarisiz kechsa-da, tasviriy diagnostika tekshiruvlarida yuqori chastotada aniqlanadi. Yosh omili protruziya rivojlanishida asosiy **determinantlardan** biri bo'lib, **30 yoshdan** keyin uning uchrash ehtimoli sezilarli darajada ortadi. Turli davlatlar statistikasi protruziya tarqalishining turmush tarzi va mehnat sharoitlariga bog'liqligini ko'rsatadi. Kamharakatli hayot tarzi ustun bo'lgan hududlarda degenerativ disk o'zgarishlari ko'proq aniqlansa, jismoniy mehnat ustun bo'lgan hududlarda mexanik yuklanish bilan bog'liq o'zgarishlar yetakchi o'rinda turadi. Profilaktika nuqtai nazaridan ergonomik mehnat muhitini yaratish, muntazam jismoniy mashqlar, tana vaznini nazorat qilish va umurtqa pog'onasiga ortiqcha yuk tushishining oldini olish eng samarali choralar hisoblanadi. Xulosa qilib aytganda, protruziya global miqyosda

muhim anatomik-statistik muammo bo'lib, uning oldini olish strategiyalari keng jamoatchilik darajasida olib borilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Brinjikji, W., et al. (2015). MRI findings of disc degeneration in asymptomatic populations. American Journal of Neuroradiology.
2. Andersson, G. B. J. (2019). Epidemiological features of chronic low back pain. The Lancet.
3. Ergashev, B. J. O'g'li. (2025). Uch shoxli nervning yallig'lanishi: Klinikasi, etiologiyasi va davolash usullari. Research Focus, 4(3), 162–169.
4. Vos, T., et al. (2020). Global burden of low back pain. The Lancet.
5. Urban, J. P., & Roberts, S. (2003). Degeneration of the intervertebral disc. Arthritis Research.
6. Ergashev, B. (2025). Psychological support for cancer patients. ИКРО журнал, 15(1), 164–167.
7. Battie, M. C., & Videman, T. (2006). Lumbar disc degeneration. Journal of Bone and Joint Surgery.
8. Hartvigsen, J., et al. (2018). Low back pain series. The Lancet.
9. Luoma, K., et al. (2000). Disc degeneration in relation to age. Spine.
9. Ergashev, B. (2025). Karies va paradont kasalliklari profilaktikasi. Modern Science and Research, 4(4), 732–741.
10. Hoy, D., et al. (2014). The global prevalence of low back pain. Arthritis & Rheumatology.
11. Ergashev, B., & Raxmonov, Sh. (2025). Oral trichomoniasis: Epidemiology, pathogenesis, and clinical significance. Kazakh Journal of Ecosystem Restoration and Biodiversity, 1(1), 19–27.
12. Ergashev, B., & Raxmonov, Sh. (2025). Transmission dynamics of tuberculosis: An epidemiological and biological perspective. Kazakh Journal of Ecosystem Restoration and Biodiversity, 1(1), 28–35.
13. Adams, M. A., & Roughley, P. J. (2006). What is intervertebral disc degeneration? Spine.
14. Ergashev, B. J. (2025). Tish kariesi tarqalishining ijtimoiy va biologik omillari: Tahliliy yondashuv. Журнал научных исследований и их решений, 4(2), 427–430.